

ОБЛІК ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ЗА ВІТЧИЗНЯНОЮ ТА МІЖНАРОДНОЮ ПРАКТИКОЮ

ACCOUNTING OF DEBIT RESTRICTIONS BY DOMESTIC AND INTERNATIONAL PRACTICE

У статті розглянуто різні тлумачення поняття дебіторської заборгованості. Обґрунтовано необхідність дослідження дебіторської заборгованості, яка є вагомою складовою частиною обігових активів підприємства. Досліджено класифікацію дебіторської заборгованості за вітчизняною та міжнародною практикою. Здійснено порівняльний аналіз національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку та міжнародних стандартів фінансової звітності стосовно відображення дебіторської заборгованості в обліку та фінансовій звітності. Встановлено, що головна відмінність полягає в оцінці дебіторської заборгованості. Проаналізовано результати дослідження щодо середнього терміну оплати дебіторської заборгованості вітчизняних підприємств та підприємств європейських країн. Розглянуто структуру дебіторської заборгованості з погляду розрахунків у європейських країнах. Досліджено вплив віку, статі, розміру фірми та регіону, де розташована компанія, на проблеми з виплатами дебіторської заборгованості та з ризиком неплатоспроможності.

Ключові слова: дебіторська заборгованість, облік, оцінка, знижка, П(С)БО, М(С)ФЗ, резерв сумнівних боргів, підприємство, неплатоспроможність.

В статье рассмотрены различные толкования понятия дебиторской задолженности. Обоснована необходимость исследования дебиторской задолженности, которая является важной составляющей оборотных активов предприятия. Исследована классификация дебиторской задолженности по отечественной и международной практике. Осуществлен сравнительный анализ национальных положений (стандартов) бухгалтерского учета и международных стандартов финансовой отчетности относительно отражения дебиторской задолженности в учете и финансовой отчетности. Установлено, что главное отличие заключается в оценке дебиторской задолженности. Проанализированы результаты исследования среднего срока оплаты дебиторской задолженности отечественных предприятий и предприятий европейских стран. Рассмотрена структура дебиторской задолженности с точки зрения платежей в европейских странах. Исследовано влияние возраста, пола, размера фирмы и региона, где расположена компания, на проблемы с выплатами дебиторской задолженности и с риском неплатежеспособности.

Ключевые слова: дебиторская задолженность, учет, оценка, скидка, П(С)БУ, М(С)ФО, резерв сомнительных долгов, предприятие, неплатежеспособность.

УДК 657.36

Ягольницький О.А.

к.е.н., доцент кафедри
фінансів та кредиту
Харківський національний університет
будівництва та архітектури

Федоренко Н.С.

студентка
Харківський національний університет
будівництва та архітектури

The article discusses the different opinions of scientists - experts to the interpretation of the concept of "Accounts Receivable". The necessity of studying receivables, which is a significant component of current assets of almost any subject of economic activity, is substantiated. The classification of receivables according to domestic and international practice has been investigated. The analysis of national accounting standards (standards) and international financial reporting standards concerning presentation of accounts receivable in accounting and financial reporting. Accounts receivable accounts are determined in domestic and foreign practice. The results of the research concerning the average term of payment of accounts receivable of domestic enterprises and enterprises of European countries are analyzed. For the requirements of this analysis CATI (Computer assisted telephone interviewing) method has been used. It included 200 respondents (managers on the leading functions in domestic companies). The research included questions considering controlling the receivables, as well as the questions about the payment practice of their clients. The structure of receivables from the point of view of payments in European countries is considered. The following factors have been investigated: age, gender, company size and region where the company is located, which has a significant impact on the problems of repayment of accounts receivable and insolvency risk. The factors were analyzed using the Pearson Chi-square method, which is suitable for the deeper examination of the existing dependences. The Pearson Chi-square method allows confirming the statistically significant relationships between the selected factors and the existence of the risk of insolvency. The study uses the results of two studies, which involved 438 traditional small, medium and large entrepreneurs in Slovakia. The first survey was conducted among young entrepreneurs, while the second one was devoted to traditional Slovak SMEs. Proposed directions of minimization of receivables of enterprises.

Key words: accounts receivable, accounting, valuation, discount, P(C)BU, IFRS, reserve of doubtful debts, enterprise, insolvency.

Постановка проблеми. В умовах економічної нестабільності особливо актуальним для підприємств є використання відстрочки платежу як інструменту зростання доходів від реалізації продукції підприємства. Виникає дебіторська заборгованість внаслідок розрахунків підприємства з покупцями, постачальниками, замовниками, працівниками. Значний рівень дебіторської заборгованості приводить до формування дефіциту грошових ресурсів, погіршує фінансовий стан та платоспроможність підприємства. Тому керівництво підприємства повинне постійно проводити аналіз дебіторської заборгованості, адже належна організація обліку допомагає знизити

ймовірність виникнення безнадійної заборгованості. Тому проблема дебіторської заборгованості є досить актуальною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У дослідження питання обліку дебіторської заборгованості суттєвий вклад зробили відомі вчені: Ф.Ф. Бутинець [1], Є.П. Гнатенко [2], В.О. Гуня [3], Є.В. Дубровська [4], О.М. Кияшко [5], О.Г. Лищенко [6], Н.О. Матицина [7], Дж. Ван Хорн [8], Р. Мертон [9], С. Дж. Грей [10], Р. Каплан [11] та інші.

Постановка завдання. Метою цієї роботи є науково обґрунтувати сутність дебіторської заборгованості. Дослідити особливості обліку дебіторської заборгованості за національними та

міжнародними стандартами. Проаналізувати фактори впливу на неплатоспроможність клієнтів.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Є багато визначень поняття «дебіторська заборгованість» як у наукових роботах учених, так і законодавчо визначених (табл. 1)

Проаналізувавши різні підходи до тлумачення (табл. 1), дебіторську заборгованість визначено як відповідне зобов'язання, що виникло в результаті минулих подій за несвоєчасне погашення відповідної суми коштів постачальнику за товари, роботи, послуги на певну дату.

Цікавий підхід до тлумачення дебіторської заборгованості у закордонних авторів. Так, accounts receivable (дебіторська заборгованість, обсяг продажу або дебітори) поряд із дебіторською заборгованістю має такі варіанти перекладу: рахунки до отримання, рахунки дебіторів, дебітор за розрахунками. Зокрема, як зазначають Д. Стоун та К. Хітчинг [12], дебіторська заборгованість має назву «рахунки до отримання», а дебітори – це особи, які винні гроші за товари і послуги, вже одержані, але не оплачені ними.

Одним з основних нормативно-правових актів, які регламентують відображення дебіторської заборгованості в бухгалтерському обліку, є Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 10 «Дебіторська заборгованість» (далі – П(С)БО № 10).

Відповідно до П(С)БО № 10 [13] дебіторська заборгованість – сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату. Дебітори – юридичні та фізичні особи, які внаслідок минулих подій заборгували підприємству певні суми грошових коштів, їх еквівалентів або інших активів.

Відповідно до Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (далі – М(С)БО) [14] дебіторська заборгованість виділяється в окремий клас фінансових активів і визначається як «непохідні фінансові активи з фіксованими платежами або платежами, які підлягають визначенню та не мають котирування на активному ринку».

Згідно П(С)БО № 10 дебіторська заборгованість за поділяється на [13]:

1) довгострокову – ту, яка не виникає у процесі нормального операційного циклу і буде погашена після 12 місяців з дати балансу;

2) поточну – ту яка виникає у процесі нормального операційного циклу або буде погашена протягом 12 місяців з дати балансу.

У міжнародному обліку дебіторська заборгованість поділяється на поточну заборгованість та не поточну (довгострокову). Останню в окремих країнах, наприклад, ОАЕ, поділяють на середньострокову та довгострокову.

Дебіторська заборгованість у балансі зарубіжної компанії, зокрема в країнах англо-американської системи обліку, класифікується:

1) рахунки до отримання – вид дебіторської заборгованості, яка існує в результаті надання короткострокового кредиту, так званого «відкритого рахунку» продавцем покупцю. За нормальних умов кошти за рахунком повинні бути отримані протягом 30-60 днів;

2) векселі до отримання;

3) дебіторська заборгованість, не пов'язана з реалізацією.

Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», національні стандарти бухгалтерського обліку не повинні суперечити міжнародним, але є певні відмінності в обліку (табл. 2) [15].

Л.В. Івченко [16, с. 259] зазначає, що оцінка поточної дебіторської заборгованості у вітчизняній практиці здійснюється на дату виникнення та на дату складання балансу за первісною вартістю або чистою вартістю реалізації відповідно. У зарубіжних країнах оцінка проводиться на дату виникнення, дату погашення та на дату складання балансу за сумою виставленого рахунку, з урахуванням знижки (за умови оплати в період дії знижки) та за сумою, скоригованою на знижку відповідно (табл. 2).

За міжнародними стандартами під час первісного визнання дебіторська заборгованість оцінюється за справедливою вартістю, включаючи витрати зі здійснення угоди, які безпосередньо пов'язані з придбання або випуском фінансового активу. Виходячи з норм П(С)БО, за первинного визнання дебіторська заборгованість оцінюється за первісною вартістю.

У США компанії під час списання дебіторської заборгованості по рахунках можуть передавати

Таблиця 1

Дефініції поняття «Дебіторська заборгованість»

Джерело	Тлумачення поняття
Ф.Ф. Бутинець [1]	Сума заборгованостей підприємств на певну дату.
Є.В. Дубровська [4]	Неоплачені юридичними та фізичними особами послуги з транспортування вантажів та/або вилучені кошти з кругообігу підприємства, що мають документальне підтвердження, яке надає право на отримання боргу в вигляді грошових коштів, їх еквівалентів або інших активів.
О.М. Кияшко [5]	Сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату, що виникла в результаті минулих подій, яку кредитор може вимагати відшкодувати.
О.Г. Лищенко [6]	Фінансовий актив, який є контрактним правом отримувати грошові кошти або цінні папери від іншого підприємства
Н.О. Матицина [7]	Розмір неспроможності суб'єкта підприємницької діяльності виконати грошові зобов'язання перед підприємством після настання встановленого договором строку.

Оцінка поточної дебіторської заборгованості у вітчизняній та зарубіжній системі обліку

Оцінка поточної дебіторської заборгованості				
Вітчизняний досвід		Зарубіжний досвід		
На дату виникнення	На дату складання балансу	На дату виникнення	На дату складання балансу	На дату погашення
за первісною вартістю	– за первісною вартістю; – за чистою вартістю реалізації (сума поточної дебіторської заборгованості мінус резерв сумнівних боргів)	Валовий метод		
		за сумою виставленого рахунку	за сумою, скоригованою на знижку	з урахуванням знижки (за умови оплати в період дії знижки)
		Чистий метод		
		за сумою зменшеною на величину знижки	за сумою скоригованою на знижку	– з урахуванням знижки (за умови оплати в період дії знижки); – знижка, не отримана покупцем, трактується як «штраф» (за умови оплати пізніше періоду дії знижки)

свою дебіторську заборгованість третій особі, «ліквідувавши» її таким чином та отримавши певну суму грошей. Є два найпоширеніших способи такої передачі [18]:

1. Передача дебіторської заборгованості по рахунках під заставу. У цьому разі власник дебіторської заборгованості позичає гроші кредитора, виписуючи звичайний вексель та передаючи під заставу дебіторську заборгованість як забезпечення.

2. Продаж дебіторської заборгованості по рахунках. Компанія може продавати право на отримання грошей по дебіторській заборгованості факторинговій фірмі. Як правило, факторингові фірми за свої послуги беруть комісійні 1% та більше від суми дебіторської заборгованості, що придбається.

За результатами дослідження, проведеного компанією «EOS Matrix», отримано показники середнього терміну оплати дебіторської заборгованості. Для вимог цього аналізу був використаний метод CATI (комп'ютерне телефонне інтерв'ювання). Він включав 200 респондентів. Дослідження проводилося щодо контролю над дебіторською заборгованістю, а також питання

про практику оплати їх клієнтами. Розглянемо середній термін дебіторської заборгованості підприємств у європейських країнах на рис. 1.

Компанії в Греції та Сербії демонструють погану практику платежів. Кожен третій рахунок не сплачується вчасно. Коли покупці пропускають термін сплати, компаніям доведеться чекати 50 днів у середньому, що є значно довше середньоєвропейського показника (середній показник 21 день).

Розглянемо структуру дебіторської заборгованості з погляду платежів у європейських країнах (табл. 3) [17, с. 59].

Отже, Сербія в середньому посідає перше місце в європейському списку, коли йдеться про відсоток отриманих платежів, де майже кожен третій рахунок-фактура не виплачується вчасно (31%, бізнес-сектор – 33%). Відсоток відстроченої та несплаченої дебіторської заборгованості, що розглядається бізнес-сектором, є найвищим у секторі торгівлі (36%). Як і в східній Європі, в Сербії перераховані переважно дефіцит ліквідності і невиконані зобов'язання покупців, як причини затримки платежу. Цікавим є той факт, що лише 13% мене-

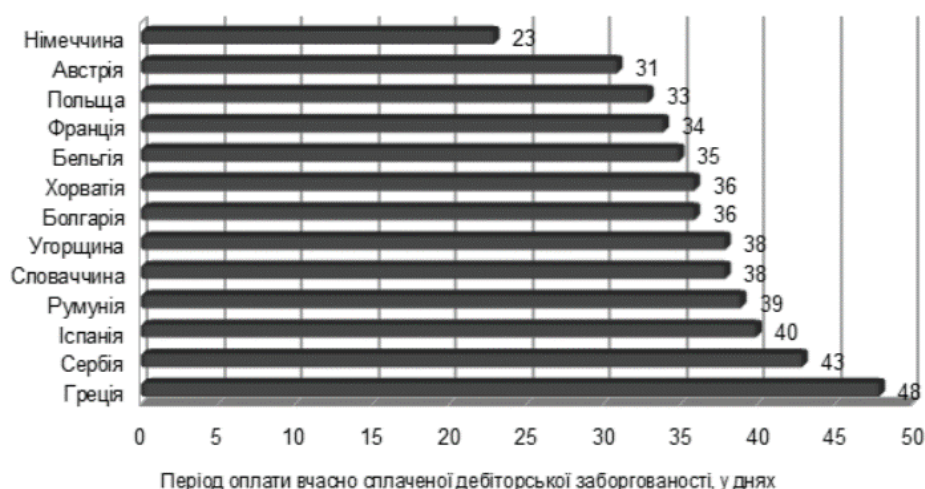

Рис. 1. Середній період оплати дебіторської заборгованості підприємствами ЄС, у днях

Джерело: складено на основі [17]

Таблиця 3

Структура дебіторської заборгованості з погляду платежів, %

	Своєчасні виплати	Прострочені платежі	Безнадійна	Своєчасні виплати	Прострочені платежі	Безнадійна
	всього			бізнес-сектор		
У середньому по Європі	77	20	3	76	21	3
Східна Європа	74	22	4	73	23	4
Польща	78	19	3	77	20	3
Словаччина	73	22	5	73	23	4
Болгарія	72	23	4	70	26	4
Угорщина	75	21	5	74	21	5
Хорватія	78	19	3	77	20	3
Сербія	69	27	4	67	29	4

Джерело: складено на основі [17]

джерів, які брали участь у цьому дослідженні, ска-
зали, що причина відкладеного платежу або вза-
галі невиконання – це, власне, свідомі неплатежі.
Отже, важливо виявити ненадійних конкурентів на
стадії укладання угоди.

В Україні нормативне значення показника пері-
оду погашення дебіторської заборгованості в роз-
різі сфери діяльності наведено у табл. 4 [19, с. 49].
Але більшість підприємств не дотримуються нор-
мативного значення сплати дебіторської заборго-
ваності за товари, роботи та послуги.

Згідно з табл. 4 період погашення дебіторської
заборгованості для сільського господарства – до
75 днів; виробництво харчових продуктів – до
45 днів; посередники, оптові та роздрібні торговці –
до 30 днів. В Україні середній показник погашення
дебіторської заборгованості в розрізі сфер діяль-
ності – 187 днів (2017 р.).

Європейські опитування заявляють, що про-
блеми з неплатниками є одним із найбільш інтен-
сивних бар'єрів для малих і середніх підприємств
(МСП). Дані аналізувалися методом хі-квадрат
Пірсона, що дає змогу підтвердити статистично
значущі залежності між вибраними факторами й
існування ризику неплатоспроможності. У дослі-
дженні використовуються результати двох дослід-

жень, у яких брали участь 438 традиційних малих,
середніх та великих підприємств Словаччини.
Дослідження доказує, що такі фактори, як вік,
стать, розмір фірми та регіон, де розташована ком-
панія, мають значний вплив на проблеми з випла-
тами дебіторської заборгованості та з ризиком
неплатоспроможності.

Розмір фірми (перший фактор) має значний
вплив на банкрутство та неплатоспроможність, що
доводять дані табл. 5.

Згідно з даними табл. 5 більша частина МСП
(68,1%) має проблеми з обслуговуванням дебі-
торської заборгованості. При цьому великі підпри-
ємства рідше мають проблеми. Отже, чим менше
підприємство, тим більш інтенсивними є проблеми
з неплатниками. Малі компанії приділяють не
досить уваги контролю над дебіторською заборго-
ваністю та оцінкою своїх клієнтів.

Цікавим є зв'язок із регіонами. Дослідники
Bhimani, Gulamhussen і Da-Rocha Lopes (2010)
[20] встановили, що умови бізнесу в столиці кращі,
ніж у невеликих місцевих містах.

Другим спостережуваним фактором була стать
підприємців. У процесі дослідження виявили
цікаві факти (табл. 6). Дані досліджень свідчать
про те, що жінки-підприємці мають статистично

Таблиця 4

Нормативне значення показника періоду погашення
дебіторської заборгованості в розрізі сфери діяльності, днів

Показник	Сільське гос- подарство	Виробництво харчових про- дуктів та переробні галузі	Посередники, оптові та роздрібні торговці	Інші
Період погашення дебіторської заборгованості, днів	До 75	До 45	До 30	До 30

Джерело: складено на основі [19]

Таблиця 5

Вплив розміру фірми на неплатоспроможність клієнтів

Проблеми з неплатоспроможністю клієнтів	Мають проблеми		Не мають проблеми		Всього	
	AV*	%	AV	%	AV	%
Малі та середні підприємства (МСП)	280	68,1	131	31,9	411	100
Великі	12	44,44	15	55,56	27	100

*абсолютна величина

Джерело: складено на основі [20]

значно більше проблем із неплатниками порівняно з їхніми колегами-чоловіками.

Orobia (2013) виявив, що жінки більше стурбовані управлінням своєю дебіторською заборгованістю і що вони вважають, що ефективне управління дебіторською заборгованістю може збільшити продуктивність фірм більше, ніж чоловіків-підприємців. Загалом жінки-підприємці мають більше проблем із неплатниками (77,05%), ніж чоловіки (42,86%).

Наступний крок дослідження впливу віку на ризик неплатоспроможності (табл. 7).

Дані табл. 7 показують, що найбільші проблеми з неплатоспроможністю мають підприємці 45+ (70,81%), потім – підприємці у віці до 35 років (66,26%).

Автори El Kalak і Hudson (2016) [20] стверджували, що чим старша компанія, тим краще вона може управляти дебіторською заборгованістю завдяки своєму досвіду в бізнесі і через більш розвинені відносини зі своїми клієнтами. Таким чином, довша історія виживання фірми знижує можливість дефолту.

Висновки з проведеного дослідження. Результати дослідження засвідчують, що облік дебіторської заборгованості в Україні регулюється Стандартами БО 10, положення якого відрізняються від міжнародних стандартів. Ці відмінності викликані насамперед національними та економічними особливостями. В Україні оцінка дебіторської заборгованості відбувається за первісною вартістю, у зарубіжних країнах – за справедливою. Головною відмінністю вітчизняного обліку дебіторської заборгованості від міжнародної практики є те, що він чітко регламентований і не передбачає альтернативи для підприємства, а також те, що М(С)ФЗ розглядають дебіторську заборгованість більш широко з урахуванням тривалого досвіду співпраці з іноземними контрагентами. Відповідність обліку дебіторської заборгованості світовим вимогам є однією з передумов успішної інтеграції українського бізнесу в міжнародне економічне середовище. Дослідження доводять, що малі та середні підприємства мають нижчу якість дебіторської заборгованості, ніж великі

підприємства. Використання певних інструментів управління, таких як оцінка фінансового стану клієнтів, страхування дебіторської заборгованості, використання онлайн-реєстрів, що оцінюють компанії, та інше дасть змогу зменшити ризик невиклати та підвищити ефективність використання активів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бухгалтерський фінансовий облік / Ф.Ф. Бутинець, Ф.М. Герасимович; за ред. Ф.Ф. Бутиця. 7-е вид., доп. і перероб. Житомир: Рута, 2006. 832 с.
2. Гнатенко Є.П. Ігнат'єва Я.В. Порівняльна характеристика обліку дебіторської заборгованості у вітчизняній і міжнародній практиці. *Науковий вісник Миколаївського національного університету ім. В.О. Сухомлинського*. 2016. № 2. С. 67-72.
3. Гуня В.О. Удосконалення класифікації дебіторської заборгованості та її відображення у фінансовій звітності підприємств. *Економічний простір*. 2014. № 19. С. 124-131.
4. Дубровська Є.В. Оцінка ефективності управління дебіторською заборгованістю підприємств вантажного автотранспорту. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2011. № 36. С. 253-256.
5. Кияшко О.М. Облік та аналіз дебіторської заборгованості в системі управління підприємством: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: 08.00.09. Київ. 2011. 21 с.
6. Лищенко О.Г., Бескота Г.М. Аналіз дебіторської заборгованості в системі управління підприємством. *Гуманіст*. 2009. № 1. С. 114-117.
7. Матицина Н.О. Основні засади регулювання розрахункових відносин через управління дебіторською заборгованістю. *Науковий вісник Мукачівського державного університету*. 2015. № 12. С. 38-42.
8. Дж. Ван Хорн, Дж. М. Вахович. Основы финансового менеджмента. М.: Вильямс, 2008. 1232 с.
9. З. Боді, Р. Мертон. Фінанси : навчальний посібник. М.: Вільямс, 2000. 592с.
10. С.Дж. Грей, Б.Е. Нидлз. Финансовый учет: глобальный подход / пер. с англ. : М., 2006. 614 с.
11. Бурлаков О.О. Проблемні питання та шляхи удосконалення обліку дебіторської заборгованості на підприємствах. *Молодий вчений*. 2017. № 9. С. 499-502.

Таблиця 6

Статистичний розрахунок впливу неплатоспроможності за статтю

Стать	Мають проблеми		Не мають проблеми		Всього	
	AV	%	AV	%	AV	%
Чоловіки	57	42,86	76	57,14	133	100
Жінки	235	77,05	70	22,95	305	100

Джерело: складено на основі [20]

Таблиця 7

Статистичний розрахунок впливу неплатоспроможності за віком

Вік підприємців	Мають проблеми		Не мають проблеми		Всього	
	AV*	%	AV	%	AV	%
До 35 років	108	66,26	55	33,74	163	100
36-45 років	70	61,40	47	38,60	117	100
45+ років	114	70,81	44	29,19	158	100

Джерело: складено на основі [20]

12. Стоун Д., Хітчинг К. Бухгалтерський облік та фінансовий аналіз. М.: Сирин, 1998. 302 с.

13. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість»: Затверджений наказом Міністерства Фінансів України від 08.10.1999 р. № 237. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99> (дата звернення: 01.05.2019).

14. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку від 12.03.2013 р. № 929_010. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_010 (дата звернення: 01.05.2019).

15. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні: Закон України від 11 травня 2000 р. № 1707-III / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 40. Ст. 365. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>

16. Івченко Л.В., Ходзицька В.В. Інтерпретація дебіторської заборгованості за національними та міжнародними стандартами бухгалтерського обліку. *Фінанси, облік і аудит*. 2013. Вип. 1. С. 256-262.

17. Nikolic I. Analysis. Collection of receivables: Serbia vs Europe. Economics Institute, Belgrade, Serbia. 2017. Available at: https://www.researchgate.net/publication/321529375_Analysis_Collection_of_receivables_Serbia_vs_Europe (accessed 29 April 2019).

18. Бондаренко О.С. Сучасні підходи до обліку дебіторської заборгованості у вітчизняній та зарубіжній практиці. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. №18. С. 36-39.

19. Васіна Н.В. Моделювання фінансового стану сільськогосподарських організацій при оцінці їх кредитоспроможності: Монографія. Омськ: НОУ ВПО ОмГАУ, 2012. с. 49.

20. Monika Sobekova Majkova, Aleksandr Klučnikov Insolvency. Risk and Problems with Receivables Payments in the Environment of the Slovak Small and Medium-sized Enterprises and Young Entrepreneurs. *Journal of Applied Economic Sciences*. 2017. Vol. XII. №7 (53).

REFERENCES:

1. Butinet F.F., Gerasimovich A.M. (2006) *Bukhhalterskyi finansovyi oblik* [Financial accounting]. Zhytomyr: Ruth. (in Ukrainian).

2. Gnatenko Ye.P. Ignatyeva Ya.V. (2016) *Porivnialna kharakterystyka debitorskoi zaborhovanosti u vitchyznianiі ta mizhnarodnii praktytsi* [Comparative characteristics of accounts receivable in domestic and international practice]. *Scientific Herald of the V.O. Sukhomlynsky Mykolaiv National University*, no.2, pp. 67-72.

3. Gunya V.O (2014) *Udoskonalennia klasyfikatsii debitorskoi zaborhovanosti ta ii vidobrazhennia u finansoviy zvitnosti pidpriemstv* [Improvement of the classification of receivables and their reflection in the financial statements of enterprises]. *Economic space*, no. 19, pp. 124-131.

4. Dubrovskaya Ye.V. (2011) *Otsinka efektyvnosti upravlinnia debitorskoiu zaborhovanistiu pidpriemstv vantazhnykh transportnykh zasobiv* [Evaluation of the efficiency of management of accounts receivable of enterprises of freight vehicles]. *Bulletin of the Economy of Transport and Industry*, no. 36, pp. 253-256.

5. Kyryashko O.M. (2011) *Oblik ta analiz debitorskoi zaborhovanosti v systemi upravlinnia pidpriemstvom* [Accounting and analysis of accounts receivable in the management system]. Kiev, p. 21.

6. Lischenko O.G. (2009) *Analiz debitorskoi zaborhovanosti v systemi upravlinnia pidpriemstvom* [Analysis of receivables in the management system]. Zaporozhye: Humanist, no. 1, pp. 114-117.

7. Matica N.O. (2015) *Osnovni zasady rehuliuvania rozrakhunkovykh vidnosyn cherez upravlinnia debitorskoiu zaborhovanistiu* [Basic principles of regulation of settlement of relations through management of accounts receivable]. *Accounting and audit*, no. 12, pp. 38-42.

8. J. Van Horn, J.M. Vakhovich (2008). *Osnovy fynansovoho menedzhmenta* [Fundamentals of financial management]. M.: Williams, p.1232. (in Russian).

9. B. Body, R. Merton (2000) *Finansy : navchalnyi posibnyk* [Finance: Teach. Manual]. M.: Williams, p. 592. (in Russian).

10. S.J. Gray, B.E. Needles (2006) *Fynansovy uchet : hlobal'ny podkhod* [Financial Accounting: A Global Approach]. Per. from English : M., p. 614. (in Russian).

11. Burlakov O.O. (2017) *Problemni pytannia ta shliakhy udoskonalennia obliku debitorskoi zaborhovanosti na pidpriemstvakh* [Problematic issues and ways to improve accounting of accounts receivable at enterprises]. *Young scientist*, no. 9.

12. Stone D., Hitching K. (1998) *Bukhhalterskyi oblik ta finansovyi analiz* [Accounting and Financial Analysis]. Sirin, p. 302. (in Russian).

13. Polozhennia (standart) bukhhalterskoho obliku 10 «Debitorska zaborhovanist»: Zatverdzhenyi nakazom Ministerstva Finansiv Ukrainy vid 08.10.1999 № 237 [Available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99> (accessed 01 May 2019)].

14. Mizhnarodni standarty bukhhalterskoho obliku vid 12.03.2013 № 929_010. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/licenses/show/929_010 (accessed 01 May 2019).

15. Zakon Ukrainy vid 11.05.2000 № 1707-III Pro bukhhalterskyi oblik i finansovu zvitnist v Ukraini. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/99614> (accessed 01 May 2019).

16. Ivchenko L.V., Hodzitskaya V.V. (2013) *Interpretatsiia debitorskoi zaborhovanosti za natsionalnymy ta mizhnarodnymy standartamy bukhhalterskoho obliku* [Interpretation of receivables according to national and international accounting standards]. *Finance, accounting and auditing*, no. 1, pp. 256-262.

17. Nikolic I. (2017) Analysis. *Zbir debitorskoi zaborhovanosti: Serbiia proty Yevropy* [Collection of receivables: Serbia vs Europe]. Economics Institute, Belgrade, Serbia. Available at: https://www.researchgate.net/publication/321529375_Analysis_Collection_of_receivables_Serbia_vs_Europe (accessed 29 April 2019).

18. Bondarenko O.S. (2017) *Suchasni pidkhody do obliku debitorskoi zaborhovanosti u vitchyznianiі ta zarubizhnii praktytsi* [Modern approaches to accounting for receivables in domestic and foreign practice]. *Investments: practice and experience*, no. 18, pp. 36-39.

19. Vasina N.V. (2012) *Modeliuvannia finansovoho stanu silskohospodarskykh orhanizatsii pry otsintsi yikh kredytopromozhnosti* [Modeling the financial condition of agricultural organizations when assessing their creditworthiness]: Monografiia [Monograph]. Omsk: NOU VPO OMSBA, p. 49. (in Russian).

20. Monika Sobekova Majkova, Aleksandr Klitsnikov Insolvency (2017) *Ryzky ta problemy z vyplatamy debitorskoi zaborhovanosti v seredovyshchi slovatskykh malykh i serednikh pidpriemstv ta molodykh pidpriemstiv* [Risk and Problems with Receivables Payments in the Environment of the Slovak Small and Medium-sized Enterprises and Young Entrepreneurs]. *Journal of Applied Economic Sciences*, vol. XII, no. 7 (53).

Yagolnitskiy Olexandr

Candidate of Economic Sciences,

Senior Lecturer at Department of Finance and Credit

Kharkiv National University of Civil Engineering and Architecture

Fedorenko Natalia

Student

Kharkiv National University of Civil Engineering and Architecture

ACCOUNTING OF DEBIT RESTRICTIONS BY DOMESTIC AND INTERNATIONAL PRACTICE

The purpose of the article. In modern the instability of the country's economy leads to the emergence receivables of enterprises. Most scientists find out the essence features of accounts receivable for national standards. The main purpose of this work is to study the characteristics of accounts receivable by national and international international standards; to investigate what topical factors are in the mind European researchers affect insolvency of clients.

Methodology. For the requirements analysis CATI (Computer assisted telephone interviewing) method has been used. It included 200 respondents (managers on the leading functions in domestic companies). The research included questions considering controlling the receivables, as well as the questions about the payment practice of their clients. The impact of age, gender, size of firm and region where the company is located on problems with repayment of accounts receivable and insolvency risk were analyzed by the Pearson's Chi-square method, which allows confirmation of statistically significant dependencies between the chosen factors and the existence of the risk of insolvency. The study uses the results of two studies, which involved 438 traditional small, medium and large entrepreneurs in Slovakia.

Results. The results of procurement research and the calculation of accounts receivable in Ukraine are regulated by the P(S)BU 10, the provisions of which are governed by international standards. This difference reflects, first of all, national and economic peculiarities. In Ukraine, the assessment of accounts receivable is at initial cost, in foreign countries - for equity. After analyzing different approaches to the interpretation, receivables are defined as the corresponding obligation that arose as a result of past events for the untimely repayment of the corresponding amount of funds to the supplier for goods, work, services on a certain date.

Companies in Serbia are showing generally bad payment practice. Every third account is not paid on time. When the buyers miss the payment deadline, companies must wait 50 days in average, which is by far the longest amount of time throughout Europe (21 day average). Interesting fact is that, when it comes to western European countries, the longest delay for collecting the receivables are German (23 days) and for the eastern Europe is Greek companies (26 days).

Serbia is, averagely, on the top of the European list when it comes the percentage of received payments, where, almost, every third invoice is not paid on time (31%), (business sector 33%). Percentage of the delayed and unpayable receivables, looking by the sector, is highest in the trading sector (36%).

Most of the SMEs (68.1%) have problems with servicing receivables. At the same time, large enterprises have less problems. Generally, women entrepreneurs have more problems with defaulters (77.05%) and secondary insolvency than male (42.86%). The entrepreneurs 45 + have the biggest problems with insolvency (70.81%).

The researchers Bhimani, Gulamhussen and Da-Rocha Lopes (2010) stated that the business conditions in the capital city are better than in small local cities.

Also the authors El Kalak and Hudson (2016) stated that the older the company is, the better it can manage the receivables due to its level of experience in business and due to more developed relationships with their customers. Thus, longer firm's survivable history lowers the possibility of default.

Practical implications. Increase in the amount of receivables and their share in total the size of the current assets of enterprises, is perhaps one of the most acute problems in modern conditions. Using certain management tools, such as financial condition of clients, receivables insurance, use of online registration, valuing a company, etc., can reduce the risk and increase the efficiency of asset utilization.

Value/originality. In our work, we considered an issue of accounting receivables. Analyzing the receivables of enterprise, we found that it leads to the formation of a shortage of cash resources, worsens the financial status and solvency of the enterprise. Challenges and problematic issues outline prospects for further researches.